

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ В ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЖИЗЗАХ ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

«Иқтисодиёт ва менежмент» кафедраси

«Логистика» фанидан
амалий машғулотлар учун

УСЛУБИЙ КЎРСАТМА

(«Менежмент» (соҳалари бўйича)
таълим йўналишлари учун)

Жиззах 2008 й.

Мазкур услубий кўрсатма («Менежмент» (соҳалари бўйича) мутахассисликлари III курс талабалари учун амалий машғулотлар моҳиятини ёритиб беради.

«Иқтисодиёт ва менежмент»
кафедраси йиғилиши томонидан
(кайднома № _____ 2008 й)
тавсия этилди. Кафедра мудири:
_____ доц.Т.Эшонкулов

Тузувчи:

асс-т. Расулова Ш.

Суз боши

Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисидаги» қонуни ҳамда «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» олий ўқув юртларида етук бакалаврлар тайёрлашда ҳам муҳим ўзгаришларни амалга оширишни тақазо этади. Барча иқтисодий мутахассисликларнинг бакалаврият йўналишларининг ўқув режаларига мувофиқ кундузги ва сиртқи булим талабалари «Логистика» фанини ўқийди.

Фаннинг мақсади ва вазифалари.

«Логистика» ўқув фанининг асосий мақсадлари ва вазифалари бакалаврларни товарларни ишлаб чиқиш, тадбиқ этиш, ишлаб чиқариш ва бозор томонига ҳаракатлантириш жараёнида моддий оқимларни бошқаришнинг тамойиллари, вазифалари ва услублари билан таништиришдан иборатдир. Бакалаврларни моддий оқимларини бошқариш ва хизмат бошқаришга ҳаражатларни мувофиқлашга ўргатишдир. Тадбиркорликнинг самарадорлиги ва уни оширишга эришишдир. «Логистика» курси бўйича бакалавр қуйидагилар ҳақида тасаввурга эга бўлиши: логистиканинг назарий ва методологик асослари; ишлаб чиқариш ва муомала соҳасида товарларни ишлаб чиқиш, тадбиқ этиш, ишлаб чиқариш ва бозорга қараб ҳаракатлантиришнинг усуллари ва йўллари; сервисли логистик хизмат бошқаришда нархларни ташкил қилишнинг усуллари; товарни ҳаракатланишини бошқаришни мувофиқлаштиришнинг имкониятлари ва йўллари ҳақида тасаввурга эга бўлишлари керак.

Машғулотларни ўтказиш шакли: амалий(семинар) машғулотлар.

№	Мавзулар	Амалиёт
1	Логистика курсининг предмети ва вазифаси	2
2	Логистик тизим концепциясининг назарий асослари.	4
3	Логистикада материалларни бошқариш ва тақсимотни ташкил қилиш	4
4	Логистикада стратегия ва режалаштириш	4
5	Логистикада транспорт нуктаи назарлари	4
6	Логистик тизимда заҳираларни бошқариш	4
7	Логистик тизимда маҳсулотларни омборга жойлаштириш ва омборда қайта ишлаш тизими	4
8	Логистик ахборот тизимлари	2
9	Омборлар жараёнларини логистика қисмлари билан ташкиллаштириш	2
10	Омборларни ривожлантириш ва жойлаштириш	2
11	Логистикада хизмат бошқариш соҳалари	2
12	Логистикада жараёнларни вақт билан бошқариш	2
	Жами:	36

Амалий машғулот соатлари

1-мавзу. ЛОГИСТИКА КУРСИНИНГ ПРЕДМЕТИ ВА ВАЗИФАСИ

1.1. Логистиканинг вужудга келиши ва унинг предмети.

1.2. Логистиканинг асосий вазифалари.

1.3. Логистика тизими қисмларининг таърифи.

1.4. Ишлаб чиқариш воситалари бозори шароитларида моддий оқимларни бошқариш зарурлиги.

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Моддий бойлик манбалари, контейнерлар, пакет усулидаги ташиш, таннарх, сифатли етказиб бериш, транспорт воситаларини танлаш, хом ашё омбори, тайёр маҳсулотлар омбори, транспорт логистик интеграцияси, материал оқими, ахборот оқими, моддий бойлик манбалари ҳаракати, талаб, таклиф, тушириш, юклаш, сақлаш, захиралар, улгуржи тижорат воситачи корхона.

НАЗОРАТ ВА МУЛОҲАЗА САВОЛЛАРИ

1. Логистика нима?

2. Логистика атамасининг тарихи нимадан иборат?

3. Логистиканинг концептуал ва услубий асосларини изоҳлаб беринг

4. Моддий оқимлар тушунчаси.

5. Логистиканинг мақсади ва вазифаси.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

1. Логистиканинг вужудга келиши	а) <u>Фаолиятнинг бир тури ва реклама қиладиган (реализация) маҳсулотни сотадиган, транспортировка қиладиган ва харидорларга хизмат кўрсатадиган ташкилотлар тушунилади.</u> “Тақсимлаш” категорияси логистикадан кенгрок.
2. Логистиканинг мақсади	б) Материал ва маҳсулотлар оқимини бошқариш, хомашё билан таъминлашдан бошлаб, то охириги истеъмолчига тайёр маҳсулот етказиб берилгунга қадар, шу билан бирга материаллар ҳаракатига ёрдам қилувчи ахборот оқими ҳам бу категорияга киради.
3. Табиий тақсимланиш	в) Хомашё ва материаллар ишлаб чиқаришни ташкил этишда асосий манба чиқариш ҳисобланади.
4. Ахборот алоқаси ва	г) Бу қисмга корхоналарнинг омборхоналари,

назорат	кўтара савдо ва баъзи ҳолларда, чакана савдо учун мўлжалланган минтақавий ва маҳаллий омборлар киради.
<u>5.Тақсимлаш деганда</u>	д) маълум товарни маълум вақтда энг кам (минимал) харажатлар билан олдиндан тайёрлаш
6.Логистика	е) Логистиканинг вужудга келиш ва ривожланиш тарихи ҳарбий фаолият билан боғлиқ. XIX асрнинг бошларида яшаган француз ҳарбий мутахассиси А.Г. Джомини логистика бўйича ёзилган биринчи китобнинг муаллифи ҳисобланади
7.Транспорт.	ж) Корхоналар узлуксиз иш олиб бориши учун ўз вақтида хом ашё билан таъминланиб туриши, тайёр маҳсулот истеъмолчиларга етиб бориши зарур. Корхоналарнинг хом ашё билан таъминланиши, тайёр маҳсулот корхоналардан чикиб истеъмолчиларга етиб келиш жараёнлари логистика фани томонидан ўрганилади.
8.Омбор ҳўжалиги.	з) Ҳар бир логистика тизими ахборот ва назорат тизимчалари орқали бошқарилади. Бу тизимчалар орқали буюртмалар қилинади, юкларни ортиш ва транспортировка қилиш тўғрисидаги талаблар етказилади. Бу тизимча ёрдамида заҳиралар талабга мос бўлган миқдорда сақланиб туради. Бу тизимча умумий информацион тизимнинг бир қисмидир
9.Логистиканинг вужудга келиши ва унинг предмети	к) Маҳсулот сотувчидан истеъмолчига элтиб бериш билан боғланган қисми.
10.Ишлаб чиқариш заҳиралари	л) Юклар транспорт орқали таъминловчилардан (поставщик) корхоналарга ташиб олиб борилади, омборларга, бир омбордан бошқа омборга ва истеъмолчиларга етказиб берилади.
11.Хомашё ва материаллар сотиб олиш	м) Ишлаб чиқариш заҳиралари бутун иқтисодиёт тизимининг тежамли ва самарали ишлаши учун шароит яратади. Бу заҳираларни ё ишлаб чиқарувчи корхоналарда жойлаштириш ёки истеъмолчиларга яқинроқ жойларда сақлаш мумкин. Заҳиралардаги маҳсулот ҳаракатсиз қолган, деб ҳисобланмаслиги учун, заҳираларнинг миқдори энг мувофиқ (оптимал)бўлиши керак. Заҳираларнинг энг мувофиқ миқдори доимо ўзгариб турадиган эҳтиёж таъсирига жавоб беради ва транспортнинг бир текисда ишлашини таъминлашга шароит

2-мавзу. ЛОГИСТИК ТИЗИМ КОНЦЕПЦИЯСИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

- 2.1. Логистик тизим тушунчаси ва унинг концепциялари
- 2.2. Хизмат соҳалари ва уларнинг таърифи
- 2.3. Логистик тизим фаолият юритилишини баҳолаш.
- 2.4. Логистик тизимнинг маркетинг билан боғликлиги.

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Логистика, логистик тизим концепцияси, тижорат логистик тизими, хусусий бўлим, давлат бўлими, инфратизим, ишлаб чиқарувчи, транспорт гумаштаси, тақсимот, тизимли ёндашиш, харажат, захира, омбор хўжалиги, макрологистик тизим, микрологистик тизим, транспорт модели, алоқа, маркетинг, менежер, ишлаб чиқариш, ички бозор, ташқи бозор, хизмат қилиш, сервис, муомала харажати, самарадорлик.

НАЗОРАТ ВА МУЛОХАЗА САВОЛЛАРИ

1. Логистик тизимнинг асосий тамойиллари.
2. Логистиканинг концепцияси.
3. Логистика қайси аспектларни кўриб чиқади?
4. Логистика ўзининг фаолиятида қайси бўлимлар билан боғлиқ.
5. Логистик тизимни тузишда қайси элементларга эътибор берилади?

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

1. Логистиканинг мақсади	а) ресурсларга бўлган эҳтиёж миқдориغا, таъминот жараёнининг ишончлилигига таъсир қилади, буюртмаларни бажариш муддати узок бўлса, у минтақавий омборлардаги катта номенклатурани захиралар миқдорининг ортиб кетишига олиб келади.
2. Бошқаришнинг муҳим омилларидан бири	б) тақсимлаш доирасининг асосий капиталига қўйиладиган сармоялар миқдори ортишига олиб келади, логистика тизими тузилиши ва объектлари жойлашишининг ўзгаришига олиб келади.
3. Логистика технологиясининг ўзгариши	в) ишлаб чиқаришнинг ҳар бир доираси, буюртмалар билан ишлаш, захираларни назорат қилиш ва бошқариш вазифалари мураккаблашиб кетади.
4. Буюртмаларни бажариш муддати	г) энг кам меҳнат ва моддий харажатлар билан юкларни айнан вақтида етказиб бериш. Материаллар, хом ашё ва тайёр маҳсулотларни айнан вақтида етказиб бериш бутун иқтисодий тизимнинг ишлаб туришига қулай шароит

	яратади, корхоналар омборларидаги захиралар миқдорини анча камайтиришга имкон беради.
5.Логистика тизими самарасининг ортиши:	д) материалларни ўз вақтида элтиб бериш. Бунинг учун керакли операция бажарилишига (масалан, юк ортиш, юкни элтиш ва бошқа) қанча вақт кетишини ва операцияни бошлаш учун қанча вақт кераклигини аниқлаш зарур.
6.Элтиб бериш нархлари транспорт харажатлари	е) бевосита логистиканинг харажат кўрсаткичларига таъсир қилади.
7.Маҳсулот ассортиментини канча кўп бўлса,	ж) маркетинг қуроли чиқариш, хизмат бошқариш андозаларини ўрнатади.
8.Маркетинг вазифалари	з) маркетинг сиёсати ва тактикаси. Логистика тизимининг сервис чегараларини маркетинг талаблари аниқлайди.
9.Логистика тизимида энг катта таъсир кўрсатадиган вазифалардан бири	к) юк ортиш - тушириш ишлари харажатлари ва юк миқдорига кўра чегирмаларни ўз ичига олади
10.Стратегик режалаштиришнинг асоси	л) сервис хизматларини замонавий даражада ривожлантириш, унинг юқори сифати, ишончлилиги, тез мослашувини таъминлаш.
11.Логистиканинг тизимли таҳлили	м) илмий даражада. Илмий даражани тайёрлашда тарихий ва экстраполяция усулларида фойдаланилади
12.Маркетинг тактикаси	н) табиий тақсимланишнинг сервис хизмати доирасида аниқ чегараларини белгилайди. Унинг сифатига юк етказиш тезлиги, юк етказиш муддатларининг бажарилиши ва логистика тизими талабларини зудлик билан қондириш қобилиятлари таъсир қилади

3-мавзу ЛОГИСТИКАДА МАТЕРИАЛЛАРНИ БОШҚАРИШ ВА ТАҚСИМОТНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ

3.1. Моддий оқимлар ҳаракатлари чизмасининг таърифи.

3.2. Логистик тизимда маҳсулотлар тақсимотининг асосий каналлари ва воситачилари.

3.3. Буюртмаларнинг жисмоний тақсимланиши ва маҳсулотларни келтириш устидан назорат.

3.4. Корхоналарнинг ташкилий тузилмалари ва улар бошқарув хизматларининг ўзаро ҳамкорлиги.

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Логистик операция, товар ҳаракатининг чизмаси, ишлаб чиқариш жараёнининг юк ҳажми, мамлакат минтақавий омбор хўжалиги, маҳсулот йиғими, улгуржи

сотувчи,логистик каналлар,товар брокери,брокерлик фирмаси,сотув ҳажми,логистик харажат,тақсимот канали,буюртмани қайта ишлаш,логистик хизматини бошқариш,молиявий бойлик манбалари,ҳисоб-фактура,материаллар билан бошқариш,тақсимот билан бошқариш,заҳира назорати,маркетингни бошқариш.

НАЗОРАТ ВА МУЛОҲАЗА САВОЛЛАРИ

1. Логистикада тақсимлашнинг моҳияти ва аҳамияти.
- 2.Логистик тизимда тақсимотнинг асосий каналлари ва воситалари.
- 3.Логистика корхоналари ва хизматларининг ташкилий тузилиши.
4. Логистиканинг турли хил вазифавий хизматлари ва бошқарув соҳасида ўзаро ҳамкорлиги.
- 5.Логистик тизимни тузишда қайси элементларга эътибор берилади?

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

1.Ташкилий тизим қуйидаги функцияларни амалга оширади:	а) Сотувчи ва харидорларни учраштириш ва савдо алоқаларини ўрнатиш.
2.Тақсимлаш жараёни вазифалари қуйидагиларга бўлинади:	б) Логистиканинг вазифаси саналади. Моддий-техника таъминоти ҳаракатида унинг улуши транспорт ва захиралар улушига нисбатан камдир. Шунга қарамай, мазкур вазифанинг аҳамияти шуниси билан муҳимки, айнан шу вазифа тақсимлаш каналлари бўйича маҳсулотларнинг самарали ҳаракатини таъминлайди.
3.Буюртмаларни тайёрлаш ва физик тақсимлаш	в) Савдо воситачиларининг фаол тури саналади. Улар сотувчи ва харидорлар билан узок муддатли шартнома муносабатларига кирмайдилар, воситачи ролини ўйнаган ҳолда вақтинча олди-сотдида қатнашадилар.
4.Буюртмани амалга оширишга сарфланган вақт	г)1)тизимни шакллаш ва ривожлантириш; 2)корхонанинг бозор сиёсати билан логистик тизим стратегияси; 3)ўзаро функцияларни координациялаш ва бошқариш; 4)хар хил тармок корхоналари учун логистиканинг ўзига хос хусусиятлари
5.Брокерларнинг асосий вазифаси	д)1) Тижорат, яъни мулкка эгалик қилиш ҳуқуқи бошқа бир шахс номига утказиш амалга оширалаётган харид ва сотув жараёнларида ёрдам берувчи вазифалар. 2) физик яъни товарларни ташиш ва уларнинг бутунлигини

	таъминлаш вазифалари.
6.Брокер	е) Тарқатиш, маркетинг, кредитлаш, амалга ошириш хизматлари сингари вазифаларни бажарувчи маҳсулот ишлаб чиқарувчи ва истеъмолчи ўртасидаги боғловчи бўғин ҳисобланади:

4-мавзу. ЛОГИСТИКАДА СТРАТЕГИЯ ВА РЕЖАЛАШТИРИШ

4.1. Стратегик режа ва уни тузиш тартиби.

4.2. Логистика фаолиятининг стратегия турлари.

4.3. Моддий оқимларни башорат қилиш ва стратегик режа кўрсаткичларини ҳисоблаш усуллари.

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Логистика доирасига интилиш, буюртмани қайта ишлашни режалаштириш, ишлаб чиқариш тизимининг эгилувчанлиги, ишлаб чиқарувчиларнинг логистик кўрсаткичи, ишлаб чиқариш қуввати, кўтарув транспорт ишлари, транспорт турлари, молиявий баҳо, қилинган харажатларни вақтида қоплаш, йиллик фойданинг истикболлиги, амортизация, фойздаги микдор, логистик лойиҳани баҳолаш, логистик фаолият, инкироз даражаси, ишлаб чиқариш логистикаси, маркетингни ҳисобга олишда логистик жараённинг ривожланиши, ташқи ва ички зиддият, материал жадвали, материал жадвали.

НАЗОРАТ ВА МУЛОҲАЗА САВОЛЛАРИ

1. Стратегия ва уни логистикада амалга ошириш.

2. Логистик тизимда стратегия ва тактика қандай тузилади.

3. Логистик фаолиятда стратегиянинг турлари.

4. Моддий оқимларни башорат қилишнинг мазмуни.

5. Логистик тизим кўрсаткичлари.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

1. Логистик тизимнинг тузилишидан асосий мақсад	а) Турли иншоотлар, ускуналар бириктирилган бўлади
2. Логистик тизим стратегиясининг биринчи босқичда, қуйидаги муаммолар ҳал этилиши кўзда тутилади:	б) Унинг таркибига транспорт операциялари ва харажатлар, қувват, алоқа, буюртмаларни қайта ишлаш, захираларни бошқариш назорат ва режа тизимлари ҳамда тизим ташкилий тузилмаси киради.

3.Корхона логистика тизимининг стратегик режасини тузаётганда,	в) Истеъмолчи ва етказувчи эҳтиёжларини кондиришдир.
4.Логистик тизим стратегиясининг иккинчи боскичи қуйидагиларни ўз ичига олади:	г) Харажатлар ва хизматлар орасидаги логистик мувозанатни таҳлил этишдан иборат.
5.Логистик тизим стратегиясини ишлаб чиқишда	1) Бозор талабининг ўзгариши. Турли тақсимлаш каналларидан ўтаётган товарлар хажмида бирор бир канал фойдасига силжишлар бўлишини кўрсатади. 2) Логистикага талабни ортишида. Тақсимлаш каналларидаги силжишлар логистикага талабнинг ортишида акс этмоғи лозим. 3) Товарларни Парето тамойили бўйича тақсимлаш. Товарларнинг чекланган хажмига асосий оқим тўғри келади. 4) Заҳиралар хажми ва мослашувчан ишлаб чиқариш тизими. Фирманинг бозор талабларига мослашувчан ишлаб чиқариш тизимининг тузилиши ва заҳиралар хажми қулай бўлиши лозим. 5) Фаолиятнинг айрим турларига эътибор. Нафақат оддий ёки махсус, балки фаолиятнинг ўзига хос турлари бўлган: истеъмол ёки махсус ишлаб чиқариш товарларини тамғалаш ва қадоқлаш кабиларга ҳам эътибор бериш керак. Етказувчилар логистик кўрсаткичларини ошириш. Ушбу бўлим маҳсулотларни етказиш тадбирларини ишлаб чиқиш билан боғлиқ.
6.Соф дисконтировка баҳоси	1) Ишлаб чиқариш қуввати. Логистик гуруҳ ишлаб чиқариш хажмининг компьютер моделларидан, маҳсулот ассортимент, бозорлар, маҳсулотлар ишлаб чиқаришни таъминлаш қувватидан фойдаланиб, ишлаб чиқариш қувватини аниқлайдилар. 2) Тақсимлаш миллий тизимлари (ТМТ) материал ресурслари ўзгаришларининг ТМТнинг ишлаб чиқариш қувватига таъсири ҳисобга олинади. 3) Кўтариш - транспорт ишлари. Бутун занжир (етказувчи-истеъмолчи) нинг ҳамма қисмлари самарали ишлашини кўтариш - транспорт тизимининг яхши ишлашига боғлиқ. 4) Транспорт турлари. Транспортнинг турли

	хиллари изланади ва ишлаб чиқариш тизими логистик талабларини қондиришнинг усуллари кўриб чиқилади. 5) Назорат тизимлари. Фаолият натижаларини ҳисоблаш ва назорат қилиш. 6) Етказувчилар. Молиявий натижалар. 7) Умум хўжалик режаси
7.Ўз-ўзини қоплаш усули (метод окупаемости)	Ж) У ишлаб чиқариш функционал стратегик режасининг ажралмас қисми бўлиши лозим. Тузилган стратегик режа ишлаб чиқариш, маркетинг, ташкилий бўлим режаларини ўзаро боғлаб, умумий яхлитликни ташкил этиши лозим.
8.Ўртача қоплаш усули (Метод среднего уровня отдачи)	З) Ишлаб чиқаришнинг ривожланиши ва рақобатчиларнинг рақобатда ғалаба қозониш имконини яратади.
9.Логистик жараёнга	К) Энг осон ва энг содда ҳисоблаш усули чиқариш, логистика тизимида қўйилган сармояни қоплаш муддати аниқланади. Бунда сармоя суммасини даромадга чиқариш, неча йилда сармоя лойихаси қопланиши аниқланади
10.Логистик стратегик режа тузилиши	Л) Бу усулга амортизация ва капитал қўйилмаси киритилган. Бу усулнинг ҳам ўзига яраша афзалликлари ва камчиликлари мавжуд. Бу усулда ҳисоблаш қулай, лекин бунда ҳам 1000 доллар 5 йилдан кейин ҳам 1000 доллар қилиб олинган
11.Логистик стратегияни ишлаб чиқишнинг андозавий техник усулларида бири	М) Дисконтировкаларнинг умумий баланси чиқариш, у энг кам дисконт даражасида тузилади.

НАЗОРАТ ВА МУЛОХАЗА САВОЛЛАРИ

5-мавзу. ЛОГИСТИКАДА ТРАНСПОРТ НУҚТАИ НАЗАРЛАРИ

- 1.Транспорт воситаларининг турлари ва уларнинг моддий техника базаси.
2. Транспорт турларининг моддий- техника базаси.
3. Маҳсулотларни етказиб бериш тизимини бошқариш.
4. Автотранспорт ҳаракатланувчи таркиби ишининг техник фойдаланиш кўрсаткичлари

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Техник логистика, моддий-техника базаси, транспорт хизмати, моддий ишлаб чиқариш, номоддий ишлаб чиқариш, моддий бойлик, транспорт логистикасини ташкил этиш, транспорт-омбор жараёни, олиб келиш, автомобиль транспорти, темир йўл транспорти, сув транспорти, ҳаво транспорти, қувур транспорти, денгиз транспорти, юк жўнатиш жадвали, юклаш, тушириш харажатлари, маршрутли модель, контейнерли юк жўнатиш, ўзгарувчан харажат, юк жўнатиш режаси, юк оқими, товар маркировкаси, жўнатиш маркировкаси, логистик сервис.

НАЗОРАТ ВА МУЛОХАЗА САВОЛЛАРИ

1. Заҳиралар тушунчаси ва асосий вазифаси, нимадан иборат?
2. Заҳираларни белгилаш турлари.
3. Заҳираларни бошқариш тизими ва турлари.
4. Заҳираларни сақлаш қандай харажатга боғлиқ?
5. Заҳираларнинг энг кўп даражаси қандай ҳисобланади.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

1. Логистиканинг ривожланиши	А) Одамлар ва юкларни ташишда бўладиган, моддий ишлаб чиқариш тармоғидир.
2. Автомобиль транспорти	Б) Халқ хўжалигининг тармоғи чиқариш, юк ва йўловчи ташишда аҳолига ва халқ хўжалигининг барча тармоқлари эҳтиёжини қондиришга хизмат қилади. Бу транспорт аҳолига ҳам алоқа йўли тизимида хизмат қилади. Уни кўпинча магистраль (магистраль қандайдир тизимдаги асосий бош чизиқ, бу ерда алоқа йўллари тизими) деб аталади. Оммавий фойдаланиладиган транспорт тушунчаси ўз ичига темир йўл транспорти, сув транспорти (денгиз ва дарё), автомобиль транспорти, ҳаво транспорти ва қувур транспортини олади.
3. Жаҳон хўжалиги амалиётида	В) Ишлаб чиқариш ичидаги транспорт ҳамда нотранспорт корхоналарига тегишли бўлган транспорт воситаларининг барча шакллари.
4. Транспорт	Г) Оммавий вазифадаги транспорт юк таъминотини ташкил қилиш билан боғлиқ бўлган комплекс масалалар ҳисобланади.
5. Республикада	Д) Транспорт тизимларини, жумладан транспорт коридорлари ва транспорт занжирларини ташкил этиш: транспорт

	жараёнларининг турли хил транспорт бирлигини режалаштириш (аралаш таъминлаш ҳолатида); * транспорт - омбор жараёнларининг технологик бирлигини таъминлаш; * транспорт жараёнини омбор ва ишлаб чиқариш билан режалаштириш; * транспорт воситаси турини танлаш; * транспорт воситасини текин таъминлаш; етказишнинг тўғри маркетурасини аниклаш.
6.Оммавий фойдаланиладиган транспорт	Е) Логистика заҳираларининг қулай даражасини ташкил қилиш ва ушлаб туриш, қадоклаш ва ўраш турини танлаш ва бошқа шу каби масалалар билан боғлиқ ҳолда ечилади.
7.Транспорт корхонасининг коммуникация доирасидаги сиёсати	Ж) Бу юклар ва йўловчиларни релсиз йўлларда ташувчи транспорт турига киради.
8.Нооммавий фойдаланиладиган транспорт	З) Халқ хўжалигининг саноат, қишлоқ хўжалиги қурилиш, сув хўжалиги, алоқа, савдо, соғлиқни сақлаш, коммунал хўжалиги, маданият, муҳофаа ва бошқа тармоқларда ихтисослаштирилган йирик автотранспорт корхоналари мавжуд.
9.Транспорт турини танлаш масаласи	К) Транспорт сиёсати сезиларли таъсир кўрсатди. Фирмалар хўжалик фаолиятида ишлаб чиқариш ва транспорт ишларининг синхронизациясини таъминлаш Конбан (аниқ муддатга) тизимларида кенг қўлланилади.
10.Транспорт логистикасининг предмети	Л) Логистик концепциянинг тебраниши маълум даражада денгиз ва ҳаво транспортида қитъалараро юк ташиш ҳажмининг ортишига олиб келди.
11.Транспорт логистикасининг вазифалари:	М) Таклиф қилинаётган хизматлар ҳақидаги ахборотни мижозларга етказиш ва харидорларга имкон борида катта ҳажмда хизматлардан фойдаланишда таъсир ўтказиш мақсадлари киради

6-мавзу. ЛОГИСТИК ТИЗИМДА ЗАҲИРАЛАРНИ БОШҚАРИШ

1. Заҳираларни бошқариш ва товар сиёсати.
2. Заҳираларнинг белгиланиши ва турлари.
3. Моддий заҳираларни бошқариш тизими.

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Захира билан бошқариш, харажатларни камайитириш, товар ассортименти, товар номенклатураси, товар бирлиги, товар номенклатурасининг чуқурлиги, ассортимент гуруҳи, тайёр маҳсулот заҳираси, кафолатли захира, сотиб олиш харажати, транспорт ва омбор харажати, товарларни сақлаш, заҳираларни бошқариш харажати, етказиш муддати, суг'ЎРТА заҳираси, ортикча заҳираларнинг пайдо булиш сабаблари, заҳиралар турлари, заҳираларнинг энг юкори даражаси, ишлаб чиқариш баркарорлиги даражаси, хакикий захира.

НАЗОРАТ ВА МУЛОХАЗА САВОЛЛАРИ

1. Омборлар уларнинг таърифи ва турлари.
2. Омборхона операцияларининг кискача таърифи.
3. Материалларни сақлашдаги жихозлар туркумланиши.
4. Юкни кутариш ва тушириш транспортлари туркумланиши.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

1. Заҳираларни ташкил қилиш ва сақлаш билан боғлиқ булган асосий харажатлар қуйидагича:	Ишлаб чиқариш ва муомаланинг ҳар хил босқичларида булган саноат - техник мўлжалдаги маҳсулот ишлаб чиқариш ёки шахсий истеъмол жараёнига киришни кутаётган халқ истеъмоли товарлари ва бошқа товарлардир.
2. Харидорларга зудлик билан хизмат бошқариш имконияти. Харидорнинг буюртмасини қуйидаги усулларнинг биридан фойдаланиб, бажариш мумкин	• Музлатилган молия маблағлари; • махсус жихозланган хоналарни ташкил этиш бўйича харажатлар; • махсус ходимларнинг иш ҳақлари; • бузилиши, угриликнинг доимий таваккали.
3. Заҳиралар тўғрисидаги умум қабул қилинган таъриф қуйидагилар:	• ишлаб чиқаришнинг туриб қолишидаги йукотишлар; • талаб мавжуд булган вақтда омборда товар йуклиги натижасидаги йукотишлар; юкори нархларда кичик ҳажмдаги товар тудаларини сотиб олиш натижасидаги йукотишлар ва бошқалар.
4. Товар ассортименти-	а) буюртма қилинган товарни ишлаб чиқариш; б) буюртма қилинган товарни сотиб олиш; в) буюртма қилинган товарни мавжуд булган заҳирадан олиб бериш.

5.Моддий захира -	Узаро бир ёки ундан куп белги бўйича бир-бири билан булган товар гурухидир: умум харидор гурухи, умумтаксимлаш канали, нархларнинг ухшаш кенглиги.
6.Заҳираларнинг мавжуд эмаслиги билан боғлиқ булган асосий йукотишлар қуйидагича:	Савдога таклиф этиладиган барча товар ассортименти гурухлари товар бирликларининг йигиндисидир.
7.Товар номенклатурасининг кетма-кетлиги	Ҳар бир ассортимент гурухининг умумий йигиндиси.
8.Логистикада “аниқ муддат” тамойили	Ҳар бир ассортимент гурухида алоҳида товар турининг сони.
9.Заҳирани сақлаш бўйича харажатлар	Охири истеъмол, тақсимлаш каналлари ва бошқа курсаткичлари нуқтаи назаридан ҳар хил ассортимент гурух товарлар ЎРТАсидаги яқинлиги даражасини белгилайди.
11.Товар номенклатураси	Заҳираларни қисқартириш ёки йукотган учун харидда ишлатилади.
12.Заҳираларнинг ҳолати устидан назорат -	Моддий ишлаб чиқаришнинг барча соҳаларини камраб олади, чунки ҳом ашёнинг биринчи манбадан сунгги истеъмолгача булган ҳаракатида моддий оқим барча майдончаларда захира қуринишида йигилиши мумкин. Бунда ҳар бир майдончада моддий заҳираларни бошқариш уз хусусиятига эга
13.Товар номенклатурасининг кенглиги	Омборда маҳсулотни маълум вақт давомида сақлаш харажатлари билан белгиланади ва бевосита омбордаги маҳсулот хажмига боғлиқ бўлади
14.Товар номенклатурасининг гурухлиги	Омборда маҳсулот йук булганлиги натижасида тусатдан ҳосил булган талабни кондиролмайдиган йукотишларга дуч келади.
15.Заҳира тушунчаси	Заҳираларнинг меъёрлари чекланишини аниқлаш мақсадида ишлаб чиқариш техник тайинланишидаги маҳсулотлар ва халқ истеъмол товарларининг заҳиралар даражасини урганиш, бошқариш ва четланишларни йук қилиш учун тезкор чораларни кўриш ҳисобланади.
16.Товар	Ҳар бир ассортимент гурухида алоҳида товар

номенклатурасининг кетма-кетлиги -	турининг сони.
17.Маҳсулот йўқлиги натижасида ишлаб чиқарувчи	Оҳирги истеъмол, тақсимлаш каналлари ва бошқа кўрсаткичлари нуқтаи назаридан ҳар хил ассортимент гуруҳ товарлар ўртасидаги яқинлиги даражасини белгилайди.

7-Мавзу. ЛОГИСТИК ТИЗИМДА МАҲСУЛОТЛАРНИ ОМБОРГА ЖОЙЛАШТИРИШ ВА ОМБОРДА ҚАЙТА ИШЛАШ ТИЗИМИ

1. Заҳираларни омборга жойлаштириш ва шу тизимнинг таърифи.
2. Транспорт омборхонаси моддий оқимларини ташкил қилиш.
3. Турли хил корхоналарни моддий бойлик манбалари билан таъминлаш стратегияси.
4. Логистика омборхона ишининг баъзи бир курсаткичлари ҳисоб-китоби.

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Маҳсулотни омборда қайта ишлаш, материаллар оқимининг транспорт омборини ташкил этиш, маҳсулотни жойлаштириш, аралаш омбор хўжалиги, универсал ассортиментдаги маҳсулот учун омбор хўжалиги, логистик мақсад, маҳсулотни сақлаш жихозлари, омборнинг фойдали майдонини ҳисоблаш, омборнинг ёрдамчи майдони, машина механизациясининг сони, вақтинчалик интервал, машиналардан фойдаланиш тезкорлиги ва экстенсивлиги, машинадан фойдаланиш вақти, техник жихатдан машина носозлиги, юклаш тезкорлиги, цикллар сони, фойдали иш, йиллик юк айланиши, логистик цикл.

НАЗОРАТ ВА МУЛОҲАЗА САВОЛЛАРИ

1. Омборлар уларнинг таърифи ва турлари.
2. Омборхона операцияларининг қисқача таърифи.
3. Материалларни сақлашдаги жихозлар туркумланиши.
4. Юкни кўтариш ва тушириш транспортлари туркумланиши.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

1. Омборлардан фойдаланиладиган усул.	Хом ашё ва материалларни бир корхонадан бошқасига силжитиш, тайёр маҳсулотни ишлаб чиқариш доирасидан истеъмол доирасига етказилиши билан боғлиқ.
2. Транзит нормаси деганда -	Узлуксизлигини транзит усули билан таъминлашда моддий бойлик манбанинг заҳиралари корхона ва ташкилотларнинг омборларида ташкил қилинади
3. Юкни ушлаб турувчи	Узлуксизлигининг омборлардан

мосламалар кўтариш -	фойдаланадиган усули билан таъминлашда бойлик манбаларнинг ҳаракати бошқача ташкил қилинади.
4.Ишлаб чиқариш жараёни	Бир буюртма асосида таъминловчи корхона орқали истеъмолчи корхонага юбориладиган моддий бойлик манбаларининг энг кам йўл қўйилган миқдори тушунилади.
5.Ишлаб чиқариш корхоналарида омбор хўжалиги ташкил қилишнинг энг муҳим масалаларидан бири -	Турли хил моддий бойлик манбаларини кам миқдорда истеъмол қиладиган корхоналарда қўлланилади. Бундай истеъмол қилинадиган бойлик манбалари миқдори транзит нормалар ва буюртма нормаларига етмайди. Бундай таъминлаш усули истеъмолчи корхоналарга керакли миқдорда моддий бойлик манбалари ва материалларни буюртма қилиши мумкин.
6.Омборлар орқали таъминлаш усулининг асосий вазифаси	Ҳар хил моддий ресурсларни қабул қилишга ва сақлашга мўлжалланган, уларни ишлаб чиқариш жараёнига тайёрлайдиган ва истеъмолчиларни узлуксиз таъминлаб турадиган қурилмалар тушунилади.
7.Транспорт воситаларининг алоҳида тури сифатида уларнинг вазифаси ва турига мувофиқ қуйидагиларни уз ичига олади:	Омборларни тўғри жойлаштириш. Ҳар бир корхонада омборлар ва истеъмолчи цехлар бири-бири билан технологик алоқа орқали боғланади
8.Омборлар орқали таъминлаш усули	Моддий ресурсларни транзит нормаларидан камроқ истеъмол қилувчи истеъмолчи корхоналарга хизмат бошқариш.
9.Омбор деганда,	Донали юкларни кутариш учун; сочиладиган юклар учун; узун металл прокати учун; контейнерлар учун; қурилиш ва ёғоч юклари учун; куп навли маҳсулотлар учун. Мавжуд туркумлашга мувофиқ логистик тизим техник таъминланилиши воситаларнинг куп сонли гуруҳлари ёрдамчи, купинча омборхона ва кутариш-транспорт ускуналари юқори даражада фаолият кўрсатадиган ускуналардан ташкил топади.

8-Мавзу. ЛОГИСТИК АХБОРОТ ТИЗИМЛАРИ

- 8.1. Ахборотлар ёрдамида логистик тизимни ҳаракатга келтириш.
- 8.2. Тескари алоқага эга ахборот тизимини бошқариш.
- 8.3. Логистик ахборот тизимларининг турлари.

8.4. Логистик ахборот тизимлари курилишининг тамойиллари

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Ахборотлаш логистикаси, ахборот-техник таъминот, логистик тизимни бошқариш, материал оқими, логистик тизимда ахборот элементлари, логистик ахборот тизими, халка таъминоти, халка истеъмоли, ахборот оқими, сотув тизими, ахборот маркетинги, ахборот тақсимоли, транспорт накладной, логистик хизмати, қайта алоқа, ахборот манбаи, вертикаль интеграция, горизонтал интеграция, логистик тизими эгилувчанлиги, ахборот турлари,

НАЗОРАТ ВА МУЛОҲАЗА САВОЛЛАРИ

1. Логистикада ахборот тизимлар.
2. Логистик ахборот тизимларининг турлари.
3. Логистик ахборот тизимларини куриш тамойиллари.
4. Логистик ахборот технологиялари.
5. Қайси ахборот логистик ахбороти билан таъминланади.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

Тадбиркорлик бўйича интеграцион оқим ахбороти:	Техник базасининг ташкил этилиши, бошқаришда зарур бўлган стратегик ва тактик вазифаларни ҳал этишда, ахборотларни йиғиш ва уларни ажратиб олиш асосий роль уйнайди.
Логистик тизим асосида ахборот -	Статистик ахборотлар, масалан, солиқлар, ишчиларга (компенсация) кушимча иш хақи ва хоказолар катта роль уйнайди.
Диспозитив ахборот тизимлари.	Маҳсулот гамлаб куйилганлар, транспортировкаси, омборга жойлаш, пул оқимларини таъминлаш масалаларини самарали ҳал этишда хизмат қилади.
Бажариш ахборот тизимлари.	• ҳисобда хатолар сони камаяди; • коғозбозлик иши камаяди; аввал яратилган ахборот блоклари келиштирилади.
Логистик ахборотлар тизими сифатининг ошиши,	• режали; • диспозицион; • тезкор(вазифа утайдиган).
Материал ва пул оқимларини бошқаришда тез қарор қабул қилиш учун	Бу тизимлар омборни ёки цехни бошқариш даражасида яратилади.
Логистика ахборот	Тезкор ёки маъмурий бошқариш даражасида

тизимлари уч гуруҳга булинади:	яратилади.
-----------------------------------	------------

9-мавзу.ОМБОРЛАР ЖАРАЁНЛАРИНИ ЛОГИСТИКА ҚИСМЛАРИ БИЛАН ТАШКИЛЛАШТИРИШ.

- 9.1.Омборлар, уларнинг аникланиши ва турлари, омборларнинг вазифалари
9.2.омбор жараёнларининг кискача тавсифлари, юкларнинг омборларга келиб
тушиши, 9.3.Улгуржи харидорларнинг талабларига кура товар тупламини
ажратиш
9.4.Ёлланма омборларининг хизматидан фойдаланиш юзасидан қарорга келиш.

ТАЯНЧ ИБОРАЛАР

Омбор,савдо улгуржи базаси,моддий воситалар оқими,Парето
усули,стандарт транспорт,юк бирлиги, харидор бозори,савдодаги бирлашиш

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

Омборлар	бу моддий воситалар қимматининг ҳаракати бўлиб, уларнинг сақланиши моддий воситалар юзасидан масъулиятлик тизими томонидан таъминланади.
Омборлар турли хилдаги тузилишга эгадир	моддий воситалар бўйича масъулиятлари ўзига хос тартиб асосида тушунмасдан ва ҳисобга олинмасдан амалга ошириб бўлмайди.
Моддий воситалар оқими	булар бино, иншоот ва турли хилдаги қурилмалар бўлиб,уларга келиб тушган товарларни қабул қилиш,жойлаштириш ва сақлаш,уларни истеъмолга тайёрлаш ва харидорга чиқариш учун мўлжаллангандир.
Логистик жараёнларни лойиҳалашда	омбор жараёнларининг механизациялаш даражасига қараб ҳам фарқ қилиди: механизациялашмаган,комплекс-механизациялашган,автоматлаштирилган.
Омборларнинг логистик вазифалари	тайёрловчи корхоналарнинг тайёр маҳсулотлари ва хом ашё бўйича омбори ва истеъмолчи корхоналарнинг ишлаб чиқриш техникасига мўлжалланган

Омборлар	айрим хоналарди жойлашган(ёпик ҳолдаги),тепаси берк бўлим,бир ёки бир неча деворлар ўралган (ярим ёпик). Айрим юклар умуман бинолардан ташқари очик майдонлардан ташқари очик майдонларда сақланади.
Омборларнинг биринчи гуруҳи	айрим логистик жараёнларни амалга оширишда намаён бўлади.
Юк бирлиги	бу юк бирликларининг тагдон билан биргаликда шакллантириш ва кейинчалк юк ва тагдонни яхлит қилиб боғланиш жараёнидир.
Пакетлаштириш-	бу юк миқдорининг айрим қисми бўлиб, улар- яи юкланади, транспортларда ташилади, туширилади, ҳамда ягона юк сифатида сақланади.

10-мавзу. ОМБОРЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ЖОЙЛАШТИРИШ.

10.1.Хизмат бошқариш соҳасида омборларнинг кулай миқдорини аниклаш

10.2.Хизмат курсатиладиган ҳудудда омборни жойлаштиришни аниклаш.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

Транспорт харажатларининг бошқа қисми	Логистик тизимнинг муҳим қисмларидан бири бўлиб ҳисобланади.Бу тармоқни барпо этиш харажатларга сезиларли даражада таъсир кўрсатиб, товарларни истеъмолчиларга етказиш жараёнларида вужудга келади, ҳамда улар орқали сотиладиган маҳсулотнинг охириги қийматига таъсир этади.
Эвристик усул.	Товарларни омборларга етказиш харажатлари ортади, чунки транспортларнинг қатнаш сони, шунингдек транспорт қатнашувининг умумий босиб ўтадиган йўли ортади.
Омбор тармоқлари	Бу товарларни омбордан истеомолчиларга етказиб беришда омборларнинг кўпайиши билан йўл харажатлари камаяди. Бу ҳолат транспорт қатновининг кескин камайиши натижасида рўй беради.
Қурилиш омиллари.	Айрим омбор томонидан олиб бориладиган

	хизмат теграсини қисқартиради, бинобарин, айрим омбордаги захиралар миқдори камаяди.
Тақсимот тизимида омборлар миқдорини кўпайтирилганда	Қулай бир хулосага келишликни шакллантириш, ёки қулай ҳолатга яқинроқ қарорга келишликдан иборатдир.
Маҳаллий органларнинг режалари.	Қулай шароитларга яқинроқ усуллар анча меҳват сарфи камроқ бўлган усуллардан бири эвристик усул деб аталган, ҳамда ушбу усул ёрдамида тақсимот марказларини жойлаштиришда фойдаланилади.
Тақсимот тизимидаги омборлар сонини кўпайтирилиши	Транспорт воситаларининг катта қисми, кириш ва чиқиш моддий воситалари оқимида хизмат кўрсатиш билан, каттагина майдонларда транспортнинг сақланиши, айланиши ва ўтиши учун майдончаларни талаб этади.
Маҳаллий қонунчилик.	Тақсимот марказларининг фаолиятларидаги харажатларнинг таркибий қисмининг каттагина қисмини транспорт харажатлари ташкил этади.
Тақсимот марказининг вазифаси	Жойларни танлаш билан маҳаллий маъмуриятнинг режалари билан танишиб чиқиш зарур, шунингдек унга тугашган ҳудудларда олиб бориладиган ишлар кўламини билиш, кейинчалик тақсимот марказининг ривожланишига салбий таъсир кўрсатадиган омиллар-ни олдиндан ишонч ҳосил қилиниши зарур.
Жойнинг ўлчамлари ва жойланиши.	Маҳаллий қурилиш қоидаларини ҳисобга олиш зарур бўлиб, хавфсизлик, биноларнинг баландлиги, биноларнинг турларига бўлган чеклавлар, шунингдек бошқа омилларга эътибор берилиши керак.
Жойларнинг транспорт етиб бориш учун қулайлиги.	Ўхшаш иншоотлар учун ягона бўлган стандартларни ҳисобга олиш лозимдир, яъни бинолар ўртасидаги оралиқлар, уларга кириб бориш имкониятлари ва ҳ.к.

11-мавзу.ЛОГИСТИКАДА ХИЗМАТ БОШҚАРИШ СОҲАЛАРИ.

11.1.Логистик хизмат бошқариш тўғрисида тушунча, логистик хизмат бошқариш тизимини шакллантириш

11.2.Логистик хизмат бошқариш даражаси, хизмат бошқариш харажатларининг хизмат бошқариш даражасига боғлиқлиги.

11.3.Харид хажмининг хизмат бошқариш даражасига боғлиқлиги, логистик хизмат бошқаришнинг сифат курсаткичлари.

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

	Хизмат кўрсатиш бўйича ишлар, яъни кимнингдир эҳтиёжини қондириш учун қилинган ҳаракат хизмат кўрсатиш деб аталади.
	Логистик фаолиятнинг табиати моддий воситалар истеъмолчисига турли хилдаги логистик хизматларни кўrsa-тишни назарда тутди.
	Логистик хизмат кўрсатиш тақсимот жараёнлари билан узвий боғланган бўлиб, товарларни етказиб бериш жараёнида кўрсатилаётган комплекс хизматларни ўз ичига олади.
	Талабномаларни бажаришнинг вақт билан бошқариш тизимининг бошқа мақсадларидан бири, товарни етказиб беришнинг белгиланган муддатини сақлашнинг ишончлилиги ҳисобланиб, кўпинча бу ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлган шароитлардан ҳисобланади.
	Логистик хизматнинг асосий мақсади талабларни бажаришдаги вақт узилишини мумкин қадар қисқартирилишини излаб топишдан иборатдир
	Ҳозирги даврда бозорлар вақти сезувчан ҳисобланади, шу боисдан логистик жараёнлардаги вақтни қисқартириш соҳасидаги қарорларни излаб топиш муҳим масалалардан бири бўлиб ҳисобланади.

12-мавзу.ЛОГИСТИКАДА ЖАРАЁНЛАРНИ ВАҚТ БИЛАН БОШҚАРИШ.

12.1.Логистик жараёнлар вақти ва корхонанинг рақобатбардошлиги.

12.2.Логистикада вақтинча даврларнинг турлари.

12.3.Талабларни ижро этишдаги вақтнинг «узилиши».

АТАМАЛАРНИ ТАНЛАШ

	Талабномаларни бажаришнинг вақт билан бошқариш тизимининг бошқа мақсадларидан бири, товарни етказиб беришнинг белгиланган муддатини сақлашнинг ишончлилиги ҳисобланиб, кўпинча бу ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлган шароитлардан ҳисобланади.
	Логистик хизматнинг асосий мақсади талабларни бажаришдаги вақт узилишини мумкин қадар қисқартирилишини излаб топишдан иборатдир
	Ҳозирги даврда бозорлар вақти сезувчан

	хисобланади, шу боисдан логистик жараёнлардаги вақтни қисқартириш соҳасидаги қарорларни излаб топиш муҳим масалалардан бири бўлиб ҳисобланади.
--	--

1. “Логистика” – сўзининг таржимаси

- а) грекча сўз - таржимаси: ҳисоблаш тугрисидаги фан.
- б) французча сўз-истеъмол тўғрисидаги фан
- в) инглизча сўз – ҳарбий тўғрисидаги фан
- г) лотинча сўз- боғланиш тўғрисидаги фан

2. Логистикани вужудга келиши

- а) 19 асрнинг бошларида
- б) 15 асрнинг бошларида
- в) 17 асрнинг бошларида
- г) 14 асрнинг бошларида

3. Логистика бўйича ёзилган биринчи китобнинг муаллифи

- а) А.Г.Джомини
- б) А.Смит
- в) Г.В.Лейбниц
- г) Т.С.Браун

4. Логистиканинг мақсади

- а) маълум товарнинг маълум вақтда энгкам харажатлар билан олдиндан тайёрлаш
- б) материал ва маҳсулотлар оқимини бошқариш
- в) таъминот ва ишлаб чиқариш
- г) тайёр маҳсулотни ишлаб чиқариш

5. Тақсимлаш деганда-

- а) Нотўғри жавоб йўқ
- б) реклама қилайдиган
- в) маҳсулотни сотайдиган
- г) транспортировка қилайдиган
- д) харидорларга хизмат қилайдиган

6. Ишлаб чиқариш захиралари-

- а) бутун иқтисодиёт тизимини тежамли ва самарали ишлаши учун шароит яратади;
- б) транспортировкани бир текисда ишлашини таъминлайди;
- в) материаллар ҳаракатини таъминлайди;
- г) хом-ашё билан таъминлайди.

7.Логистика тизими қисмларининг таърифи-

- а)7 қисмдан иборат
- б)4 қисмдан иборат
- в)8 қисмдан иборат
- г)2қисмдан иборат

8.Микрологистика деганда-

- а)логистика тизимининг ҳар бир мустақил функционал қисмларига тегишли бўлган маҳаллий масалаларини ҳал қилади;
- б)омбор хўжалиги оқимини ишлаб чиқариш вазиятига мослаштириш;
- в)мол етказиб беришга буюртмаларни лойиҳалаштириш;
- г)таъминлаш хизматини ташкил қилиш.

9.Макрологистика тизими деганда-

- а)нотўғри жавоб йўқ;
- б)ишлаб чиқариш;
- в)сотиш ва ерказиб бериш;
- г)тақсимлаш ва бозор вазифалари.

10.Логистик тизимларни тузишдаги омиллар қайсилар?-

- а)нотўғри жавоб йўқ
- б)Корхоналарнинг сони ва уларнинг жойланиши;
- в)Омборларни сони ва жойланиши;
- г)Транспорт моделлар, алоқа,ахборот.

11.Логистика доирасида тарқатиш ва сотиш вазифаларининг асосий шартлари қайсилар?-

- а)юк,сифат,миқдор,вақт,харажатлар ва етказиш;
- б)хом-ашё ва материаллар
- в)материаллар оқимини қулайлаштириш
- г)корхона омборларидаги захиралар.

12.Стратегик режалаштиришнинг асоси-

- а)илмий даража;
- б)ҳарбий даража;
- в)захиралар даражаси;
- г)замонавий алоқа.

13.Логистик хизматни ривожлантиришни қуйидаги йўллар билан эгаллаш мумкин:-

- а)нотўғри жавоб йўқ;
- б)товарларни сифатини ошириш билан;
- в)янги товарни чиқриш билан;

г)логистик хизмат кўрсатиш даражасини ошириш билан.

14.Логистикада бошқаришнинг муҳим омилларидан бири-

а)материалларни ўз вақтида элтиб бериш;

б)назорат;

в)таксимлаш тизими;

г)таъминот жараёни.

15.АҚШда таксимлаш доирасида буюртмаларнинг бажарилиш муддатлари-

а)энг кам бажарилиш муддати (ишлаб чиқариш вақти ҳам ҳисобга олинади) - 7 кун, энг куп муддати - 72 кун;

б)энг кам бажарилиш муддати (ишлаб чиқариш вақти ҳам ҳисобга олинади) - 4 кун, энг куп муддати - 32 кун;

в)энг кам бажарилиш муддати (ишлаб чиқариш вақти ҳам ҳисобга олинади) - 2 кун, энг куп муддати – 13кун;

г)энг кам бажарилиш муддати (ишлаб чиқариш вақти ҳам ҳисобга олинади) - 8 кун, энг куп муддати - 67 кун.

16.Логистика тизимига энг катта таъсир кўрсатадиган вазифалардан бири-

а)маркетинг сиёсати ва тактикаси;

б) маҳсулотлар ассортименти;

в)иқтисодий сиёсат;

г)маҳсулот таъминот доираси.

17.Тизим сўзининг маъноси-

а)грекча-яхлит,бўлинма,бирирма;

б)лотинча-бирлик,алоқа;

в)лотинча-қисм;

г)грекча-алоқа,жараён;

18. Директор-...

а) моддий воситалар оқимини бошқарувчи

б) ишлаб чиқаришни режалаштирувчи

в)истеъмолчилар тадқиқотчиси

г)барчаси тўғри

19. Логистика объекти бўлиб,.... ҳисобланади.

а) очик ҳолдаги моддий воситалар оқими;

б) ходимлар сони;

в) айланиш сони;

г) вақт давомийлиги;

20. XX аср энциклопедияларида ва хорижий луғатларда «логистика» ибораси қандай талқин қилинади.

- а) математик мантиқ
- б) узлуксиз ҳаракат
- в) ахборот оқими
- г) келишилган ҳисоб-китоб

21. Логистик вазифалар бу-....

- а) логистик тизим мақсадларини амалга ошириш;
- б) логистик ҳаракат якуни;
- в) логистик тизим бошқаруви;
- г) нотўғри жавоб йўқ.

22. Логистик тизимларнинг турлари?

- а) бевосита алоқадаги, ихчим ва эшелонлашган;
- б) ёпик, макро, микро;
- в) кенг услубий;
- г) нотўғри жавоб йўқ.

23. Логистикада тизим андозалари?

- а) Изолерфли, гомеоморфли
- б) аниқ, абстракт
- в) табақалашган ҳаракатланувчи
- г) математик, геометрик

24. Моддий воситалар заҳираларининг турлари?

- а) барчаси киради
- б) ўтиб турувчи
- в) тайёрловчи
- г) йўлдаги заҳиралар

25. Логистик каналлар таркиби

- а) барчаси
- б) етказиб берувчи, истеъмолчи ва ташувчи
- в) воситачи, диллер, экспедитор, суғуртачилар
- г) ҳар хил хизматлар, тартибга солинган ҳаракатлар

26. Моддий оқим бу-

- а) юклар, деталлар, товар моддий бойликлар
- б) ишлаб чиқариш, маҳсулотлар яратиш
- в) а ва б
- г) улгуржи ва чакана савдо

27.-логистик операциялар, буюртма, заҳиралар, етказиб бериш ҳақидаги маъмулотлар йиғиш сақлаш, узатишга сарфланган ҳаракатлар

- а)логистик харажатлар
- б)логистик тўловлар
- в)логистик доира
- г)логистик занжир

28.Қайси логистик доира кўриниши ҳисобланади?

- а) Тайёрланган маҳсулотларни буюртмачига етказиб бериш вақти
- б) ишлаб чиқариш истеъмоли
- в) тайёр маҳсулот буюртмалар захираси
- г) ташқи муҳит билан тескари алоқа

29.Эҳтиёт қисмлар билан таъминлашга қайси тизим мисол бўлади?

- а) эгилувчан логистик тизим
- б) логистик тизим
- в) тўғридан тўғри алоқаларга эга логистик тизим
- г) самарали логистик тизим

30. Маркетинг бўйича ахборот

- а) 1-маҳсулот сотилиши таҳлили
2- маҳсулот сотиш башорати
3- бозорни ўрганиш
- б) 1- ҳисоб варақалари
2- истеъмолчилар тўлови
3- транспорт накладнойлари
- в) 1- ишлаб чиқариладиган маҳсулотни лойиҳалаш
2- асбоб ускуналар бўйича чизмалар
3- операцион карталар
- г) 1- депеторлар бўйича ҳисоб китоб
2- молиявий бошқариш
3- маҳсулотга буюртмалар

31. Тақсимлаш канали бажарадиган вазифалар

- а) нотўғри жавоб йўқ
- б) сотиш
- в)маркетинг
- г) кедит бериш ва б.қ

32. Маркетинг тактикаси бевосита логистиканинг қайси кўрсаткичларига таъсир қилади?

- а) харажат кўрсаткичлари
- б) даромат кўрсаткичлари
- в) сотиш кўрсаткичлари
- г) сотиб олиш кўрсаткичлари

33. Тақсимлаш вазифасига

- а) нотўғри жавоб йўқ
- б) маҳсулотни тўплаш, тарқатиш
- в) товарларни жойлаштириш, саралаш, жамлаш
- г) омборда товарларни сақлаш, ҳимоялаш.

34. Тақсимлаш тури

- а) селектив ва интенсив
- б) сенекцион
- в) интенцион
- г) сененкцион ва интенцион

35. Брокер – нима?

- а) савдо воситачиларининг фаол тури
- б) савдо воситачиси ёрдамчиси
- в) олди – сотдида қатнашувчилар
- г) олди – сотди ишларини олиб борувчилар

36. Брокер вазифаси

- а) нотўғри жавоб йўқ
- б) сотувчи ва харидорларни учраштириш
- в) савдо алоқаларини ўрнатиш
- г) харидорлар талабига мос келадиган маълумотларни таклиф қилиш

37. Улгуржи савдо қилувчи вакил ким?

- а) мол етказиб берувчилар билан алоқалар ўрнатувчи кимса
- б) савдо воситачиси
- в) савдо воситачиси ёрдамчиси
- г) савдо – сотиқ операцияларни бошқарувчи

38. Улгуржи савдо қилувчи вакил бажарадиган ишлар?

- а) нотўғри жавоб йўқ
- б) операцияларни кафиликка олиш
- в) шахс номи ва ҳисобидан савдо – сотиқ йўли билан ўз улушларини ажратиб олади
- г) рақобатлашмай, товарлар чиқаради

39. Истеъмолчиларга юк жўнатиш тури

- а) нотўғри жавоб йўқ
- б) завод захираларидан бевосита юк жўнатиш
- в) ишлаб чиқариш тармоғидан бевосита юк жўнатиш
- г) омбор орқали юк жўнатиш

40. Омборда йўқ товарларнинг ҳариди учун қўшимча фаолдият

- а) омборда мавжуд бўлмаган товарлар сотиб олиш
- б) омбордан юк жўнатиш

- в) буюртмани омборга жўнатиш
- г) транспорт пакладлайларни тайёрлаш

41. Логистика тизими томонидан бошқариладиган ташкилий тизим қандай функцияларни амалга оширади

- а) нотўғри жавоб йўқ
- б) тизимини шакллаш ва ривожлантириш
- в) корхонанинг бозор сиёсати билан боғлиқ логистик тизим стратегияси
- г) ўзаро боғлиқ функцияларни координациялаш ва бошқариш

42. Логистик жараён деб?

- а) моддий воситалар оқими моддий объектлар билан бўладиган маълум ҳаракатларнинг тўплами натижаси
- б) моддий воситалар оқими билан логистик тизими тушунчаси га айланди
- в) моддий воситалар оқими билан бўладиган логистик жараён
- г) ҳаммаси

43. Объектни тизим деб ҳисоблаш учун нечта ҳусусиятга эга бўлиши керак?

- а) 4
- б) 5
- в) 6
- г) 7

44. Логистик тизимнинг асосий мақсади?

- а) товар ва буюмларни белгиланган жойига керакли миқдор ва турларда юқори даражада ишлаб – чиқариш, ёки шахсий истеъмол учун тайёр ҳолда энг кам даражадаги ҳаражатларда етказиб бериш
- б) керакли товарни зарур пайтда, керакли жойга зарур бўлган сифатда энг кам ҳаражат билан етказиб бериш қобилиятлари
- в) сифат шаклини ўзгартириб туриш ҳусусиятига эга бўлиб у қисмларнинг алоҳида равишда қобилияти
- г) а ва б

45. – бу моддий воситалар оқимини бошқаришнинг йирик тизими бўлиб, у корхона ва саноат ташкилотни воситачи савдо ва турли маҳкамаларнинг транспорт ташкилотлари

- а) макролагистик тизим
- б) микролагистик тизим
- в) а ва б
- г) тўғри жавоб йўқ

46. Логистик тизимларнинг нечта тури ажратилади.

- а) 3
- б) 4
- в) 5

г) 6

47. Логистиканинг ўрганиш объекти бўлиб?

- а) моддий воситалар ва уларга тегишли молиявий ва ахборот оқимлари ҳисобланади
- б) тизимли таҳлил, кибернетик ёндашув оқимлари
- в) истиқболни белгилаш
- г) ҳаммаси

48. Андозалашнинг асосий мақсади

- а) тизим ёки жараёнларнинг табиатини олдиндан истиқболни белнилаш
- б) дозалаштириладиган объектга тўлиқ ўхшашлик даражасидир
- в) объектнинг барча хусусиятларини ўз ичига олади
- г) ҳаммаси

49. Логистикада кенг равишда математик андозанинг нечта тури қўлланилади?

- а) 2
- б) 3
- в) 4
- г) 5

50. Изоморф андозар бу?

- а) объектнинг барча хусусиятларини ўз ичига олиб асл нусхаси бўлиб, амалда уни алмаштира олади
- б) тўлиқ бўлмаган андозанинг ўрнанилаётган объектга ўхшашлиги туради
- в) асосий геометрик, жисмоний ҳаракатланувчи ҳолда ўрганилаётган ҳодиса ёки объектнинг вазифа соҳасидаги хусусиятларини қайта яратади
- г) а ва б

51. Имитация андозалаш ўз ичига нечта асосий жараённи ўз ичига олади?

- а) 2
- б) 3
- в) 4
- г) 5

52. Тизимни ёндашув бу?

- а) илмий асосдаги билимнинг услубий йўналиши
- б) фаолият кўрсатиши мураккаб тартибсиз равишдаги тизим ёндашув
- в) ахборот, ишончли, ресурсли ва бошқа лойиҳаланувчи ёндашув
- г) айрим қуйи тизимлар ва тизимнинг мақсади ўртасидаги ёндашув

53. Мумтоз ёндашувда?

- а) тизимнинг шаклланишида бу жараёнга ўтилиши унинг алоҳида ишлаб чиқарадиган бирикмаларнинг қўшилиши йўли билан вужудга келади
- б) илмий асосдаги билимнинг услубий йўналиши
- в) оммавий принциплар тўплами

г) ўрганилаётган объектнинг компилада ўзаро боғланган қуйи тизимлар сифати

54. ABC услубининг ғояси бу?

- а) белгиланган мақсад юзасидан бир хилдаги кўпгина объектлар ичидан энг муҳимини танлаб олишдан иборат
- б) бошқариладиган объектларнинг катта рўйхати билан тавсифланади
- в) логистик хизмат кўрсатишнинг сифати ва даражасини оширади
- г) тўғри жавоб йўқ

55. Логистик тизим стратегиясини ишлаб чиқиш неча босқичда амалга оширилади?

- а) 2 босқич
- б) 3 босқич
- в) 4 босқич
- г) 5 босқич

56. Сармоявий лойиҳага баҳо беришнинг усуллари?

- а) ўз – ўзини қоплаш усули, ўртача қоплаш усули, дисконтировкали усул
- б) назорат усули, захъиралар усули, миллий тақсимот усули
- в) ишлаб чиқариш усули, алоқа усули, тақсимлаш усули
- г) назорат усули, алоқа усули

57. Нооммавий фойдаланиладиган транспорт?

- а) ишлаб чиқариш ичидаги транспорт ҳолида нотранспорт корхоналарига тегишли бўлган транспорт воситаларининг барча шакллари
- б) транспорт юкларни узоқ масофаларга ташиш ва ташишнинг мунтазамлиги имкониятини беради
- в) бу транспорт халқ хўжалигининг тармоғи бўлиб, юк ва йўловчи ташишда аҳолига ва халқ хўжалигининг барча тормотари эҳтиёжини қондиришга хизмат қилади
- г) а ва б

58. Темир йўл транспортининг афзаллиги

- а) юкларни ташиш таннархининг нисбаиан пастлиги
- б) юк кўтарилиш қувватининг пастлиги
- в) юк таърифларининг юқорилиги
- г) тўғри жавоб йўқ

59. Сув транспорти

- а) сув орқали юкларни ёки йўловчиларни ташувчи транспорт
- б) турли об – ҳаво шароитларида юкларнинг турли тўпламларини ташишга могослашган транспорт
- в) юкни керакли муддатда етказиб бериладиган транспорт
- г) а ва в

60. Сув транспорти нечага булинади

- а) 2 га денгиз оркали, ички сувлар оркали
- б) 3 га темир йул оркали, ташки сувлар оркали, ички сувлар оркали
- в) 4га денгиз оркали, ички сувлар оркали, ташки сувлар оркали, магистрол оркали
- г) 2 га денгиз оркали, ташки сувлар оркали

61. Автомобил транспортида махсулотларни етказиб бериш неча усулда амалга оширилади?

- а) 2 та
- б) 3 та
- в) 4 та
- г) 5 та

62. Маятник усули ---

- а) бу усул 2 та юк ташиш пунктини узаро боглайди ва бу жараён такрорланади
- б) бу усул автомобилни бир неча ишлаб чиқарувчи ва истеъмолчини боглайди
- в) бу усул махсулот етказиб беришда автотранспортларни маршрут буйича ҳаракат қилишни таъминлайди
- г) а ва в

63. Халка усули ---

- а) бу усул автомобилни бир неча ишлаб чиқарувчи ва истеъмолчини боглайди
- б) 4 та юк ташиш пунктини узаро боглайди
- в) 3 та юк ташиш пунктини узаро боглайди
- г) а ва б

64. Захираларнинг мавжудлиги ---

- а) ҳаракатлар
- б) даромадлар
- в) камомад
- г) фойда

65. Логистика ---

- а) хизмат, товарнинг ҳаракатланиши усуллари, сотиш, рағбатлантириш, махсулот сифатини яхшилаш билан боғлиқ ишлаб чиқариш жараёнлари тушинилади
- б) ҳақиқий товарни моддий шаклда олиши тушинилади
- в) савдога таклиф этиладиган барча товар ассартиментини гуруҳлари товар бирликларининг йигиндиси
- г) ҳар бир ассартимент гуруҳида алоҳида товар турининг сони

66. Товар номенклатураси ---

- а) савдога таклиф этиладиган барча товар ассартименти гуруҳлари товар бирликларининг йигиндиси
- б) узара бир ёки ундан куп белги буйича бир – бири билан булган товар гуруҳи

- в) товарнинг ҳаракатланиши усуллари гуруҳи
- г) ҳақиқий товар гуруҳи

67. Фаолият характери бўйича омборлар

- а) таъминлаш ёки моддий омборлар, ишлаб чиқаришнинг ичидаги омборларга
- б) маҳсус, ёпик ва очик омборлар
- в) ёнмайдиган, ёнадиган омборлар
- г) тугри жавоб йук

68. Моддий бойлик манбалари корхоналарнинг омборларига қайси йул билан етказилади?

- а) темир йул, автомобил
- б) ҳаво йуллари, кемалар
- в) қувурлар орқали
- г) барчаси тугри

69. Логистика ахборот тизимлари неча гуруҳга бўлинади?

- а) режали, диспозицион, тезкор
- б) вазифа утайдиган, узгарувчан
- в) қулай режали, узгарувчан
- г) тезкор, доимий

70. --- сунъий йул билан амалга оширилади?

- а) сув транспорти
- б) ҳаво йул транспорти
- в) темир йул транспорти
- г) автомобил транспорти

71. Логистик ҳаракат тизимини?

- а) хом-ашё, ишлаб чиқариш, маҳсулот, тақсимлаш алмашув, истеъмол
- б) табиий ресурслар, истеъмолчи
- в) алмашув, логистик муаммо
- г) барчаси тугри

72. Захираларни ташкил қилиш ва сақлаш билан боғлиқ бўлган асосий ҳаражатлари

- а) нотугри жавоб йук
- б) музлатилган молия маблағлари
- в) маҳсус жиҳозланган хоналарни ташкил этиш бўйича ҳаражатлар
- г) маҳсус ходимларнинг иш ҳақлари

73. Товар номенклатураси неча қураткич билан ҳарактерланади?

- а) кенглик, чуқурлик, кетма – кетлик
- б) сифат, этикетка, жойланиш
- в) муқоваланганлик, тамгаланганлик, тақлиф

г) буюртма, кайд этилганлик

74. Спекуляция нима?

- а) олиб сотарлик
- б) буюртма кайд кайд этиш
- в) натижали ишлаб чиқариш
- г) музлатилган молия

75. Логистикада “аник муддат” тамойили қачон харидда ишлатилади?

- а) захираларни қисқартириш ёки йукотгани учун
- б) алоҳида товар турининг сони учун
- в) узок муддатга мулжалланган хизмат учун
- г) нархларни тез ва аста муддатда қутарилиши учун

76. --- охири истеъмол, таксимлаш хоналари ва бошқа курсатгичлари нуқтаи назардан хар хил ассартимент гуруҳ товарлар уртасидаги яқинлиги даражасини белгилайди

- а) товар коменклатурасининг кетма – кетлиги
- б) товар коменклатурасининг кенглиги
- в) товар коменклатурасининг гуруҳлилиги
- г) тугри жавоб йук

77. Харидорнинг буюртмасини қандай усуллар билан бажариш мумкин

- а) барчаси тугри
- б) буюртма қилинган товарни ишлаб чиқариш
- в) буюртма қилинган товарни сотиб олиш
- г) буюртма қилинган товарни мавжуд бўлган захирадан олиб бериш

78. Махсулотни сунгги истеъмолчига етказилишида захираларнинг неча асосий тури мавжуд

- а) 2 та
- б) 3 та
- в) 6 та
- г) 4 та

79. Тайёр махсулот захиралари ----

- а) қулай ҳажмдаги махсулот партиялари билан ишлаб чиқаришни таъминлаш, қутилаётган талабни қондириш
- б) талабнинг аниқлаб бўлмайдиган узишини қондириш учун хизмат қилади
- в) истикболлашаётган талабни қоплаш учун хизмат қилади
- г) етказиб бериувчилар ва истеъмолчилар орасидаги ҳаракатланувчи товарлар

80. Харид бўйича ҳаражатлар?

- а) буюртмани қайд этиш бўйича ҳаражатлар, қонмуникация ҳақидаги шартномани қайд этиш бўйича ҳаражатлар

- б) рента харажатлари, омбор харажатлари
- в) ишлаб чиқарувчи бирликка тегишли омборларнинг моҳияти учун жорий харажатлари
- г) сугурта харажатлари, солиқ харажатлари товарни қабул қилиш

81. Моддий бойлик манбаларини ишлаб чиқарувчилардан истеъмолчиларга силжиш неча хил усулда ташкил қилинади?

- а) 2 та
- б) 5 та
- в) 4 та
- г) 6 та

82. Транзит нормаси бу -

- а) бир буюртма асосида таъминловчи корхона орқали истеъмолчи корхонага юбориладиган моддий бойлик манбаларининг энг кам йул қуйилган миқдори
- б) ташкил қилиниши имконияти моддий бойлик манбаларини истеъмол қилиш миқторига ва белгиланган миқдордир
- в) истеъмолчи корхона таъминловчи корхонага яқин жойлашган ва материалларни автортранспорт билан етказиб бериш имконияти чегараси
- г) нотугри жавоб йук

83. Омборлар неча турга бўлинади?

- а) 2 та
- б) 6 та
- в) 4 та
- г) 3 та

84. Омбор деганда

- а) ҳар хил моддий ресурсларни қабул қилишга ва сақлашга мулжалланган қурилмалар
- б) халқ хужалигидаги қурилмалар, иншоатлар
- в) истеъмолчилар эҳтиёжини қондирувчи иншоатлар
- г) моддий бойлик манбаларини истеъмоли билан шугулланадиган иншоатлар

85. Энг қўл фойдаланувчи омборхона ускуналарига қирувчи асосида жавонлар

- а) барчаси қиради
- б) айланувчи, бир жойда турувчи
- в) эпсваторли, контейнерли
- г) ҳаракатланувчи, гравитацион

86. Қутариш – транспорт воситаларини бажаришга қўла неча гуруҳга бўлинади?

- а) 5 та
- б) 6 та
- в) 8 та

г) 4 та

87. Кайси бири моддий бойлик манбалари хисобланади?

- а) барчаси
- б) шахсий ишлаб чиқариш хисоби
- в) мавжуд таъминотчилар хисоби
- г) янги таъминотчиларни жалб қилиш хисоби

88. Элетр штаблар трансманикуляторнинг қайси турига мансуб

- а) пол устидаги
- б) таянчи
- в) осма транспорт
- г) осма механизмлар

89. Таксимлашнинг қандай турлари мавжуд?

- а) селектив ва интенсив
- б) қайта ва оддий
- в) тезкор ва аниқ
- г) тугри жавоб йук

90. Истеъмомчиларга юк жунатишнинг қандай асосий турлари мавжуд?

- а) Завод захиралардан бевосита ишлаб чиқариш тармоғидан бевосида омбор орқали юк жунатиш
- б) бозорга юк жунатиш омборларга юк жунатиш юкларни тахлаш
- в) корхоналарга юк жунатиш, фирмаларга юк жунатиш, бозорларда юк қабул қилиш.
- г) барчаси тугри

91. Бирор тизим ташкилий тизилмаси, транспорт операциялари ва харажатлар

- а) логистик тизим стратегияси
- б) ҳужалик стратегик тизими
- в) логистик курсатғичлар тизими
- г) нотугри жавоб йук

92. Омборларда маҳсулотни жойлаштириш -

- а) микрологистика
- б) логистик узвий алоқа
- в) макрологистика
- г) логистик тармоқли алоқа

93. Бозорни урганиш, таъминлаш хизматининг ташкил қилиш, бу -

- а) маркетинг
- б) ишлаб чиқариш
- в) истеъмом қилиш

г) иктисодий жараён

94. Юк бирликларини унификациялаш бу - ...

- а) юк ташишда пакет, контейнерлардан фойдаланиш
- б) моддий харажатлар юкларини тартиблаш
- в) сервис хизматлари тартибини бошқариш
- г) тугри жавоб йук

95. Логистика тизимида нечта асосий нарх белгилаш тизимидан фойдаланиш тавсия этилади

- а) Франко – нарх элтиб бериш нархи
- б) улгуржи ва чакана
- в) таннарх, устама
- г) тугри жавоб йук

96. У сотувчи ва харидорлар билан узок муддатли шартнома муносабатига кирмайди, савдо воситачиларининг фаолияти?

- а) брокер
- б) диллер
- в) менежер
- г) инвестор

ИБОРАЛАР ВА ТАЯНЧ СУЗЛАР ТАВСИФИ

Моддий оқим (material flow) - юклар, деталлар, товар-моддий бойликлар ва х.к., уларга илова қилиш жараёнида куриб чиқиладиган хар хил логистик операциялар (ташиш, омборга жойлаштириш ва бошқалар) ёки вақтинча ораликка (f_n , f_{n+1}) киритилганлардир. Моддий оқим шундай қилиб, “Хажми (микдор, масса) ва вақт” улчамларига эга. Унинг мавжуд булиш шакли транспортда ташилган юклар ва бошқалардан иборат булиши мумкин. Оқим вақтинча ораликка эга эмас, балки вақтнинг пайтига тегишли булганда, у узининг карама-каршилигига утади. Масалан, вақтнинг берилган пайтида куриб чиқиладиган юк оқими йўлдаги захира ва транспорт захираси булади.

Хар бир моддий оқимга баъзи бир ахборот оқими мос келади, аммо бу мослик умуман айтганда узаро бир маъноли булмайди. Ахборот оқимнинг маълумотлари моддий оқимнинг хақиқий маълумотларига мос келмаслиги мумкин, аммо мос келиши ҳам мумкин.

Микрологик даражада моддий оқим одатда бир неча ташкил қилувчилардан вужудга келади. Масалан, улгуржи савдо ташкилотларида у тушуриш, сақлаш, бутлаш участкаларидаги оқимлардан иборат булиши мумкин. Бир хил тезлик, жадаллик моддий оқимнинг таърифлари булади. Баъзи бир моддий оқимлар устидан бажариладиган логистик операциялар тасодифий характерга эга. (Масалан, вагонни улгуржи савдо корхонасининг кириш йўлига бериш, бериш пайтида буш қайта ортиш воситаларининг мавжудлиги ва

бошкалар). Моддий оқим ташки, яъни ташки (логистик тизимига нисбатан) мухитда уқитувчи сифатида ва ушбу логистик тизимнинг ичида булган ички мухит сифатида таснифланиши мумкин.

Кирувчи моддий оқим остида ушбу логистик тизимга ташки мухитдан келиб тушувчи ташки оқим тушунилади. Чиқарувчи моддий оқим ушбу логистик тизим учун ташки мухитга келиб тушувчи ва даврий алоқаларни амалга оширишнинг шакли булган оқимдан иборат. Юкорида айтиб утилгани, хар бир моддий оқимга баъзи бир ахборот оқими мос келади.

Ахборот оқими (information flon) - бу логистик тизимда, логистик тизим ва ташки мухит орасида айланиб юрувчи, логистик операцияларни бошқариш ва назорат қилиш учун зарур булган хабарларнинг мажмуасидир. Ахборот оқим моддий оқимга мос келади ва коғоз ёки электрон хужжат қуринишида мавжуд бўлиши мумкин.

У вужудга келиш манбаи, йўналиши, даврийлиги, хажми, узатиш тезлиги билан таърифланади.

Логистикада яна горизонтал, вертикаль, ташки, ички, кирувчи ахборот оқимларини фарклаш мумкин. Агар бундай оқимнинг юкорида утилган таърифлари аввалдан маълум булса, унда унинг учун алоканинг бойлик манбаларни захираш, унинг трансляциясининг мувофиқ режимини коплаш мумкин. Ахборот оқимларини бошқариш узатиш тезлигини тегишли қабул қилиш тезлиги микдоригача чеклашдан; оқимнинг хажми айрим узелнинг ёки йўл участкасининг утказиш қобилиятини микдоригача чеклашдан иборат бўлади. Ахборот оқимларини ишлаб чиқишга харажатлар муҳим ташкил қилувчи логистик харажатлар бўлади. Ахборот оқимнинг моддий оқимни намунаси сифатида қуриб чиқиш мумкин.

Логистик операциялар (logistik operation) - моддий ва ахборот оқимларини узгартиришга қаратилган ҳаракатларнинг ажратилган мажмуаси. У қупгина бошланғич шартлар, ташки мухитнинг параметрлари (ушбу логистик тизим нуқтаи назаридан бошқарилмайдиган узгарувчанлар, бу узгарувчанлар қайд этилган, тасодифий ва ноаниқ бўлиши мумкин), муқобил стратегиялар мақсадий вазифаларнинг таърифлари томонидан берилиши мумкин.

Логистик операциялар ташкиларга (ишлаб чиқаришнинг логистик вазифаларини амалга оширишга йуналтирилганлар) таснифлаш мумкин. Биринчи турдаги операциялар, иккинчиларига қараганда қупрок даражада бир қатор тасодифий ва қийинчилик билан башорат қилинадиган узгарувчанлар (бозор ҳолатларининг тебранишлари, етказиб берувчилар томонидан етказиб бериш шартномаси бўйича мажбуриятларнинг бажарилмаслиги) таъсирига дучор бўладилар, баъзида қисман ёки қатта тулик ноаниқлик шароитларида бажарилиши керак. Операциялар бир томонли ёки иккинчи томонлама (товарга мулк эгалиги ҳуқуқинининг ва сугЎРТА хавф-хатарининг битта юридик шахсдан бошқасига утиши билан боглик), қушилган қийматга эга ва усиз бўлиши мумкин. Қушимча қийматга эга операциялар (масалан, бичиш, идишларга жойлаштириш) ҳақиқатда технологик операциялардандир, аммо у муомала соҳасида содир бўлади.

Логистик операцияларни яна моддийларга (ташиш, омборга жойлаштириш, ортиш ва х.к.) ва номоддийларга булиш (моддий оқим ҳақида маълумотларни туплаш, уларни узатиш ва х.к.). Ушбу таърифдан равшанки, логистик ва технологик операциялар ЎРТАсида аниқ чегара йук. Бир операциянинг узи (масалан, материални бичиш) белгиланган шароитларда логистик, бошқаларда эса технологик ҳисобланади.

Логистик вазифалар (logistical function) - бу логистик тизимнинг мақсадаларини амалга оширишга йуналтирилган ва унинг чикувчи узгарувчанлари булган курсаткичларининг маънолари томонидан берилган логистик операцияларнинг йириклаштирилган гуруҳидир. Логистика соҳасида бир катор хорижий мутахассислар логистик вазифаларга таъминот, ишлаб чиқариш ва сотишни киритадилар. Тадқиқотлар курсатадики, ишлаб чиқариш доирасида логистик операцияларни бажаришга вақтли харажатларнинг улуши койдага кура 30-40 % ни ташкил қилади, саноат маҳсулотларининг таннархида логистик харажатларнинг улуши 5-6 дан 30 % гача ва ундан купрокка узғариб туради. Логистик вазифаларга яна моддий ёки ахборот оқимининг моддий ишлаб чиқариш соҳасида ёки муомала соҳасидаги қайта узгартирилиши билан боғлиқ башорат қилиш, назорат, тезкор бошқариш ва бошқалар кириши мумкин.

Логистик харажатлар (logistical costs) - логистик операциялар (омборга жойлаштириш, ташиш ва х.к., буюртмалар, захиралар, етказиб беришлар ҳақидаги маълумотларни йиғиш, сақлаш ва узатиш) ни бажаришга сарфланган харажатлар. Узининг иқтисодий мазмуни бўйича улар муомала харажатларининг суммаси ва ишлаб чиқариш харажатларининг бир қисми (идишлар ва идишга жойлаштириш транспорт омборхона ишларига харажатлар ва х.к.) дан иборат булади. Алоҳида олинган цикл куламида логистик харажатлар одатда қуйидагича ҳисобланади: сотиш суммасидан % ларда; кийматий акс эттирилишда хомашё, материаллар тайёр маҳсулотлар бирлигига ҳисоблашда (масалан, моддий ресурсларнинг долл (Т)); шартли соф маҳсулот кийматидан фоизларда; умуммиллий куламда - ялпи миллий маҳсулотдан фоизларда, сотиш суммасидан куриб чиқилаётган харажатларнинг улуши саноатда сотиш суммасидан бир неча фоизлардан бир неча унлаб фоизга ортиши мумкин.

Логистика бўйича айрим хорижий даврий нашр ишлаб чиқиш соҳалари бўйича логистик харажатларнинг динамик каторлар мунтазам нашр килинади. Логистик тизим самарадорлигининг усишида логистик харажатлар белгиланган даражагача тўғри чизикли, кейин эса экспотенционал усади.

Логистик канал (logistical channel) - етказиб берувчи, истеъмолчи, ташувчи, воситачи (дилер, экспедитор ва бошқалар), сугЎРТАчилардан ташкил топган, қисман тартибга солинган купчиликдир. Истеъмолчи ёки етказиб берувчи бозор иқтисодиёти шароитларида ташувчи, сугЎРТАчи хар хил мезонлар (хизматларнинг сифати, нархи ва бошқалар) ва хар хил усуллар (рейтингни ҳисоблаш, операцияларни тадқиқот қилиш техникасини куллаш) ёрдамида танлаш имкониятига эгалар. Танлов амалга оширилгандан кейин логистик канал логистик занжирга узгаради.

Логистик занжир (logistical chain) - бу ташки моддий оқимни бир логистик тизимдан бошқасига (ишлаб чиқариш истеъмоли ҳолида) ёки якуний истеъмолчига (ноишлаб чиқариш, шахсий истеъмол ҳолида) етказиш бўйича логистик операцияларни амалга оширувчи жисмоний ва юридик шахслар (ишлаб чиқарувчилар, дистрибьютерлар, умумий фойдаланиш омборлари ва бошқалар) нинг тўғри чизикли тартибга солинган купчилигидир. Умумий ҳолда логистик занжир ишлаб чиқарувчи, истеъмолчи, воситачи ва ташувчини бирлаштиради.

Шундай қилиб, логистик каналдан (узи унинг купчилиги булган) фарқлироқ логистик занжир логистик операцияларда ҳақиқатдан иштирок этаётган шахсларнинг мажмуасидан иборатдир. Логистик занжирнинг параметрлари бугинликнинг ташкилий коэффиценти (маҳсулотнинг неча марта қайта сотилганлигини курсатади ва товар оборотини қайта ҳисоблашдан тозалайди) ва бугинликнинг омборхона коэффицентидек (маҳсулот ушбу йўлда канча тухташ жойларидан утганлиги) иборат булади, умумий ҳолда коэффицентларнинг мос келиши шарт эмас.

Логистик доира (lead time; logistical cycle; replenishment lead time) - товарларни етказиб беришга, ишлаб чиқариш воситаларини етказиб беришга буюртмаларни расмийлаштириш ва буюртма килинган маҳсулотни истеъмолчининг омборига етказиб бериш ЎРТАсидаги оралик. Умумий қурилишда логистик доира қуйидаги қурилишлардан иборат булади: 1) Буюртмани шакллантиришга ва уни белгиланган тартибда расмийлаштиришга вақт; 2) Буюртмани етказиб берувчига етказиш ёки узатиш вақти. Бу вақт замонавий ахборот воситалари (телефакс ва бошқалар) дан фойдаланишда назарга илмайдиган даражада кичик ва алоқанинг анъанавий воситалари (почта) учун жуда катта; 3) Етказиб берувчи томонидан буюртманинг бажарилиш вақтида қуйидагиларни уз ичига олади: 3.1. буюртмани бажариш учун етказиб берилишини кутиш вақти; 3.2. буюртманинг бажарилиш вақти, у технологик вақтдан операциялар ЎРТАсидаги тухташлар вақтидан ва бошқалардан ёки агар буюртма мавжуд захирадан бажарилса, бутлаш вақтидан вужудга келади. 4) Тайёрланган маҳсулотларни буюртмачига етказиб бериш вақти. Маҳсулотларни ишлаб чиқариш истеъмолчига (саноат корхонаси) ёки сотишга (савдо корхонаси) тайёрлашга вақт ҳам логистик даврнинг тартибда қуйиб чиқиши мумкин.

Истеъмол нуқтаи назаридан (3) ва (4) логистик доиранинг энг муҳим элементларидан булади, улар унинг учун қисман бошқариладиган ёки бошқарилмайдиган буладилар. Бу элементлар етказиб берувчини танлаш ва баҳолаш нуқтаи назаридан ҳам энг муҳим буладилар. Бир катор муаллифлар (Д.Бауерсокс, Г.Зенц ва бошқалар) ишлаб чиқариш техник белгиланишдаги маҳсулотларга нисбатан маъноси бўйича яқин булган “Моддий оқимлар доираси” атамасидан фойдаланадилар.

Логистик доира ва “Ишлаб чиқариш доира”си тушунчаларининг узаро алоқаси кизиқиш уйғотади. Бу тушунчалар “бутун бир қисм” (якка ишлаб чиқариш ҳолларида) ассоциатив муносабатда ёки бошқа муносабатларда (масалан, агар гап маҳсулотларнинг оммавий ишлаб чиқарилиши ҳақида унинг

кастомизациясиз кесишиш) булиши мумкин. Логистик доира тушунчасидан логистик тизимлар ва бошқаларни лойихалаштиришда логистик мақсадаларни шакллантиришда фойдаланилади. Замонавий илмий-техник инкилоб шароитларида эпчил ишлаб чиқариш тизимлари, алоканинг энг янги воситаларини тадбиқ этиш ҳисобига логистик доирани кискартириш ишлаб чиқаришнинг характерли аломати булади. Бу таърифдан шу нарса келиб чиқадики, буюртмани бажариш муддати каби кенгрок машхур булган тушунча логистик доиранинг хусусий ҳоли булади.

Логистик тизим (logistical system) - у ёки бу логистик вазифалар ва операциялар бажарувчи тескари алокага эга мослаштирилган тизимдир. У койдага кура бир неча тизимлардан иборат ва ташки мухит билан ривожланган алокаларга эга. Логистик тизим сифатида саноат корхонаси, худудий ишлаб чиқариш мажмуаси, савдо корхонаси ва х.к. куриб чиқиш мумкин.

Логистик тизимнинг мақсади - товарлар ва буюртмаларни берилган ерга, керакли микдорда иложи борица ишлаб чиқариш ва шахсий истеъмолга тайёрланган ҳолда ҳаракатларнинг берилган даражасида етказиб беришдир. Вазифавий тизимчалар билан бир каторда логистик тизим таъминловчи тизимчаларга (масалан, ахборот, ҳукукий ходимлар ва х.к.) ҳам эга. Оммавий хизмат бошқариш тизими сифатида логистик тизим ички алокаларга ва ташки мухит билан алокаларга эга. Тизим ички алокалар одатда даврий характерга эга, чунки, койдага кура алока қилувчи тизимчалар ЎРТАсидаги моддий оқимнинг изчил узатиш боскичини акс эттиради.

Логистик тизимнинг ташки мухит билан алокалари даврий булиши мумкин (барча талаб килинадиган бутловчи қисмлар, ва товарлар мувофиқлаштирилган ҳолда етказиб берилиши таъмиланган вақтда). Шунинг билан бир вақтда логистик тизим вақтли четланишларга эга тизим сифатида ҳам таърифланиши мумкин.

Логистик мақсадлар турига кура тизимлар тўғридан-тўғри алокаларга эга эгилувчан ва кетма-кет жойлаштирилган (эшелонлаштирилган) тизимларга булинади.

Эгилувчан логистик тизим (flexible logistical system) - бунда моддий оқимларни истеъмолчига етказиб бериш ҳам тўғридан- тўғри алокалар ва ҳам воситачининг иштирокида амалга оширилади. куриб чиқиладиган тизимнинг мисоли - эҳтиёт қисмлар билан таъминлаш. Бунда камдан-кам талабга эга қисимлар ортиб жунатиш одатда марказий омборга бевосита олувчининг манзилига жунатилади, воситачининг омборидан андоза ва оширилган қисимларини ортиб жунатиш.

Тўғридан-тўғри алокаларга эга логистик тизим (direkt logistical system) - моддий оқим истеъмолчига воситачиларнинг иштирокисиз, тўғридан-тўғри хужалик алокалари асосида етказиб берладиган тизим.

Эшелонлаштирилган ёки куп боскичли (купкаскадли) логистик тизим (echelon logistical system) уйдаги хусусиятларга эга. Унинг моддий оқими ишлаб чиқарувчидан истеъмолчига булган йўлда камида воситачи оркали утади.

Кенг камровли стратегия (global logistics strategy; global sourcing) - айрим мамлакатлар ёки мамлакатлар гуруҳлари ЎРТАсида барқарор савдо - иқтисодий

алокаларни меҳнатнинг халқаро тақсимоти асосида, айниқса қисмли ва технологик ихтисослиги ва соҳалар кооперациялашиши шаклида намоён бўлишидир. Йирик машинали ишлаб чиқаришга ва замонавий илмий инкилобга утиш кенг камровли логистик стратегиянинг шарт-шароитлари бўлади.

Кенг камровли стратегиянинг даражаси ҳақида ташқи савдо ҳажми ва ялпи миллий маҳсулотнинг нисбати бўйича маҳсулот ишлаб чиқаришнинг умумий ҳажмидаги импортли бутловчи қисмлар салмоғининг курсаткичи бўйича муҳокама қилиш мумкин. Бу тенденциялар 80-йилларнинг охири ва 90-йилларнинг бошларида қабул қилинган бир қатор сиёсий қарорлар, шу жумладан Европа ҳамжамиятининг Европа интеграциялашуви (ЕС-92 дастури) ва 1999 йилнинг охирига қадар ягона ички бозорга утишнинг тугалланиши (божхона расмийчилигини соддалаштириш ва бекор қилиш, умумевропа андозаларини тадбиқ этишни интенсификациялаш; ЕС-92 дастурининг иштирокчи мамлакатларидан фирмаларни ЕС нинг ҳар қандай мамлакатларида давлат буюртмаларини олишда тенг ҳуқуқчилигини) масалалари бўйича қарорларида уз аксини топган ва мустаҳкамланган.

Кенг камровли стратегия АКШнинг саноатида, айниқса унинг Япония ва Жанубий Корея билан узаро муносабатида муҳим роль уйнайди. 80-йилларда АКШ фирмалари уларнинг хорижий етказиб берувчилари билан ҳужалик алоқаларига қулланишда етказиб берувчи - истеъмолчи алоқасининг коэффиценти бир қатор тадқиқотчилар (С.Э.Фесет ва бошқалар) нинг маълумотларига қура уч марта усган. Бунда АКШ фирмаларининг уларнинг японияли ва Жанубий корейли етказиб берувчилари билан ҳужалик алоқаларининг характерли аломати товарлар етказиб беришдаги катта бир хиллик (улардаги етказиб беришларнинг узилиш эҳтимоли ЎРТАча миқдорда бир марта паст) ва етказиб бериш оралигининг кичиклиги (қоидага қура, етказиб беришнинг ЎРТАча оралиги икки мартадан ортиқ).

Фирмалар ва уларнинг етказиб берувчиларининг ҳудудий тарқоклиги етказиб беришлар синхронлигининг коэффиценти пасайишлар ва ишлаб чиқаришдаги тухтаб қолишлар эҳтимолини оширади, шу муносабат билан фирмалар уларни сақлаш учун умумий омбордан фойдаланишга (АКШнинг ЎРТАча фирмасида ишлаб чиқариш захиралари 90-йилларнинг бошларида 29 кунни ташқил қилган) ҳамда дублер етказиб берувчиларнинг резервларини тузишга мажбур бўлганлар. Кенг камровли стратегиянинг характерли аломати воситачилар ва етказиб берувчилар сонининг камайишидир; фирмалар битта ташувчининг хизматларидан фойдаланишни афзал қурадилар, у аралаш ташишларда юқни олувчи олдига юк учун жавобгарликка эга ва ташишни ягона ташиш ҳужжати бўйича амалга оширади.

Логистик тизимнинг самарадорлиги (logistical system performance) - моҳияти бўйича бу логистик харажатларнинг берилган даражасида қуриб чиқиладиган логистик тизим ишининг сифатини таърифлаш учун курсаткич (ёки курсаткичлар гуруҳи)дир. Логистик занжирнинг якуний бугини бўлган истеъмолчининг нуқтаи назаридан самарадорлик икки курсаткич - логистик харажатларни акс эттирувчи хизмат бошқаришнинг сифати ва нархи билан аниқланади.

Хизмат бошқаришнинг сифати уз навбатида мажмуавий курсаткичдир. У мезонларнинг йигиндиси бўйича ҳисобланади Улардан энг муҳим логистик тизимнинг истеъмолчига керак товарни шартлашган муддатда керакли жойга етказиб берилишини таъминлаш қобилиятидир. Бошқа мезонда орасида қуйидагилар бор: тизимни у оркали сотилган буюмларга техник хизмат бошқаришнинг керакли даражасини таъминлаш қобилияти, буюртмани ишлаб чиқиш вақти (унга буюртмани бажариш учун етказиб берилишини кутиш вақти ҳам қиради) ва х.к. Бу хусусий мезонларни ранжировка қилиш мумкин. Санаб утилган мезонлардан энг муҳими одатда буюрилган товарни талаб қилинган муддатда керакли жойга етказиб беришнинг эҳтимоли сифатида ҳисоблаб чиқилади ва ҳақиқий логистик тизимларда 0,55 дан камроқни ташкил қилади.

Логистик тизимдан фойдаланишнинг тажрибаси шуни курсатадики, логистик тизимнинг самарадорлигини тахминан 0,56 гача ўсишида логистик харажатида деярли тўғри чиқикли, кейин эса экспотенциал ўсади. Хорижда ўтказилган ҳисоб-китоблар шуни курсатадики, 50000 номга яқин эга дистрибьютернинг эҳтиёт қисмлар омиборига қелиб тушаётган буюртмаларга тахминан 0,96 % хизмат бошқариши мумкин, бу тахминни 0,58 % гача ошириш учун навларни камида 3 марта кенгайтириш зарур. Бу омиборни ривожлантириш учун катта капитал маблағлар киритиш билан боғлиқ ва хизмат бошқариш баҳосини анча ўсишига олиб келади.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ.

1. АСОСИЙ АДАБИЁТЛАР:

1. Каримов И.А. Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида. Т.: Ўзбекистон. 1995 й.
2. Голиков Е.А., Пурлин В.М. “Рынок и логистика” М.: Экономика, 1993 г.
3. Гаджинский А.М. “Логистика” М.: Экономика 1998 г.
4. Гордон М.П. “Функции и развития логистики в сфере товародвижения”. Риск. 1993 г. № 1.
5. Дегтеронко в. “Основы логистики маркетинга” Ростов на Дону. Издательство Ростовского университета. 1990 г.
6. Родников А.И. “Логистика” Терминологический словарь. М.: Экономика. 1995 г.
7. Смехов А.А. “Введение в логику” М.: Транспорт, 1993
8. Смехов А.А. “Логистика и транспорт” М.: Транспорт, 1995 г.
9. Неруш Ю.М. “Коммерческая логистика” М.: Банки и биржи. ЮНИТИ. 1997 г.
10. Пурлин В.М. “Рынок инвестиционных товаров и логистика” М.: Международный университет бизнеса и управления, 1997 г.
11. Мухиддинов Д.М., Воронкова В.М. и др. “Логистика” ТГЭУ, 1996 г.
12. Логистика. Под. редакция Анилкина Б.А. М., Инфра-М, 2000 г.
13. С.С. Гуломов., Ю.Т. Дадабоев. Логистика. Ўқув қўлланма. Тошкент, 2001.

2. ҚЎШИМЧА АДАБИЁТЛАР:

1. Белов И.В. “Экономическая теория транспорта” М.: Транспорт, 1996 г.

2. Букан Д.Ж. “Научное управление запасами” М.: Наука. 1996г.
3. Котлер Ф. “Основы маркетинга”. М.: Наука, 1995 г.
4. Неруш Ю. “Снабжение и транспорт”. М.: Экономика. 1995 г.
5. Родников А. “Логистика” Терминологический словарь. М.: Экономика, 1995 г.
6. “Рынок и логистика” М.: Экономика, 1993 г.
7. Дадабаев К.А. Материально-техническое обеспечение хозяйствующих субъектов. ТГЭУ, 1998 й.
8. Дадабаев К.А. Моддий ресурслар билан бошқаришда хозирги замон логистикаларининг элементлари. (Ўқув кулланма) ТДИУ, 1998 й.

Интернет саҳифалари:

1. ZIYO.NET
2. EDU.UZ